

АРЕАЛОГІЯ СХІДНОПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРОК

(на матеріалі назв одягу і прикрас)

Ганна БЕРЕЗОВСЬКА (Умань)

У статті на матеріалі назв одягу і прикрас здійснено внутрішнє членування східноподільських говірок, доповнено дані про подільсько-середньонадніпрянську межу, вказано на типи островних ареалів у репрезентації лексико-семантичних явищ.

Ключові слова: східноподільські говірки, ареал, ізоглоса.

The article presents an internal division of the Eastern Podillya dialects on the material of the names of clothes and ornaments. The data about the Podillya-Mid-Dnieper line are enriched, the types of isolated areas in representation of the lexico-semantic phenomena are defined.

Key words: Eastern Podillya dialects, area, isogloss.

Лінгвогеографічне вивчення східноподільських говірок дає змогу вирішити проблеми внутрішньої диференціації подільського говору та визначити місце досліджуваних говірок у системі українського діалектного макроареалу.

Східноподільські говірки постійно перебували в полі зору діалектологів, що пов'язано, перш за все, з визначенням межі між південно-східним і південно-західним наріччями. Незважаючи на те, що демаркаційні лінії були проведені по-різному (І. Зілинський: Біла Церква – східніше Умані – Ананьїв [4]; В. Ганцов: східніше Житомира – Умань – Ананьїв [1, с. 49]; Ф. Жилко: Фастів – Біла Церква – Тальне – західніше Новомиргорода [3, с. 8]; І. Матвіяс: східніше Коростишева – Козятина – на схід від Умані – Первомайськ – Роздільна [7, с. 42]), відправні точки є спільними: основні розмежувальні лінії, на думку дослідників, проходили в західних районах Черкащини, Кіровоградщини, в напрямку Ананьєва Одеської області. Системне

дослідження побутової лексики правобережної Черкащини дало змогу Г. Мартиновій виділити на Черкащині три пасма ізоглос, що відділяють подільські і середньонаддніпрянські говірки: центральне, що проходить у басейні річки Гнилий Тікич з незначними відхиленнями частини ізоліній на схід і на захід, утворює основну подільсько-середньонаддніпрянську межу, західніше основного пасма проходить менш чітко окреслене пасмо; третє – східне пасмо майже прилягає до центрального [6, с. 34–35]. Залучивши до дослідження більше подільських говірок, Т. Тищенко на матеріалі сільськогосподарської лексики констатувала, що територія західніше Умані і східніше річки Гнилий Тікич характеризується взаємопроникненням елементів подільських і середньонаддніпрянських говорів і утворює мереживну сітку із 6 пасом ізоглос [9, с. 16], але говірки між крайніми західними і східними ізоглосами залишаються східноподільськими. Таким чином, вона обмежує східноподільські говірки на півночі ізоглосною по лінії: від верхів'я р. Рось північніше м. Ставища до верхів'я р. Гнилий Тікич; від р. Гнилий Тікич по р. Синюха до р. Південний Буг у напрямку на Ананьїв – Балту Одеської області – Чечельник Вінницької області зі сходу і півдня, зауваживши, що західна межа є найменш виразною і умовно проходить від Чечельника Вінницької області до верхів'я р. Рось [8, с. 35–36]. Т. Щербина при членуванні говірок середньонаддніпрянсько-степового порубіжжя в зоні активного східноподільського впливу середньонаддніпрянсько-степову межу обмежує ізоглосами східніше рр. Гнилий Тікич та Синюха [10, к.169]. Вказівкою на західну межу східноподільських говірок є найновіші дослідження говірок Вінниччини І. Гороф'янюк та Г. Краєвської [2; 5]. На карті «Діалектні зони центральноподільських і суміжних говірок» І. Гороф'янюк чітко виокремлює південно-східну макрозону, обмеживши її із заходу лінією західніше Чечельника – східніше Тростянця – західніше Гайсина – західніше Іллінців [2, с. 19]. На східну зону в центральноподільських говірках на матеріалі лексики народних ремесел вказує Г. Краєвська, куди, на її думку, належать говірки східних районів Вінниччини [5, с. 17].

Зважаючи на попередні дослідження і врахувавши всі відомі класифікації західного і східного наріч, територію нашого дослідження обмежено на сході басейном рр. Гнилий Тікич та Синюхи, на півдні – р. Кодима, на заході – верхів'ями рр. Савранка, Дохна, на півночі – верхів'ям рр. Гірський і Гнилий Тікич. До дослідження були залучені суміжні зі східноподільськими говірки.

Посткартографічна інтерпретація поширення явищ лексико-семантичного та фонетичного рівнів дозволяє стверджувати, що крайні східні ізоглоси, які відмежовують подільські елементи від інших (середньонаддніпрянських чи степових) концентруються в басейні р. Синюха. На північному відрізьку пасма (межа між подільським і середньонаддніпрянським говорами) ізоглоси проходять у межиріччі Гірського і Гнилого Тікичів, західніше р. Гірський Тікич, східніше р. Гнилий Тікич і накладаються на пасма ізоглос, виділені Г. Мартиноюю та Т. Тищенко на матеріалі побутової і сільськогосподарської лексики Черкащини.

Частина ізоглос, які обмежують подільські елементи на сході, пасом не утворюють, а доповнюють уже виділені за картографованими явищами у сільськогосподарській лексиці. Західне пасмо ізоглос, яке знаходиться західніше Умані [9, с. 9], доповнене такими протиставленнями на лексико-семантичному рівні (перші – подільські елементи): *'хустка* : *'хустка*, *пла'ток* 'хустка', *'бинда*, *'л'ента*, *к'іс'ник* : *к'іс'ник*, *к'іс'ничка* 'стрічка для вплітання в косу', *'пазуха* 'частина сорочки, висмикнута із спідниці', 'вишитий розріз на грудях сорочки' : *'пазуха* 'розріз на грудях сорочки', 'простір між грудьми і одягом'.

Пасмо ізоглос, що проходить східніше Умані й західніше річки Гірський Тікич [9, с. 9], доповнюють ізоглоси протиставлень *торо'ки*, *па'ц'орки* : *тороч'ки*, *'китиц'і* 'суцільний ряд ниток, що вільно звисають по краях хустки, скатерки', *'гудзик* : *'пуговиц'а*, *'пугов'іца*, *'пугоўка* 'гудзик'.

Пасмо, яке проходить у басейні р. Гірський Тікич, може бути доповнене ізоглосами, що репрезентують: протиставлення фонетичного рівня – |p| : |p'| у лексемах *б'руки* : *б'р'уки* 'штани', *мо'рачка* : *мо'р'ачка* 'матроська спідня

смуґаста сорочка', /ранд'а : /р'анд'а 'старий одяг, непридатний для носіння', в'і'р'овочка : в'і'р'овочка 'мотузка, якою стягують штани в поясі для їх підтримування', /рушики : /р'ушики 'вузька смужка тканини, зібрана у зборки і пришита для оздоблення', |т'| : |т| у лексемі на'вивор'іт': на'виворот 'лицьовим боком всередину, а зворотнім назовні'; протиставлення лексико-семантичного рівня – коу'ток, /кул'чик, се'у'реж'у'ка : сер'га, се'у'реж'у'ка 'вушна прикраса, дужка якої просмикнута в мочку вуха', /бинда 'вузька смужка кольорової тканини, що використовується для оздоблення як прикраса', 'вузька смужка тканини', 'стрічка для вплітання в косу', 'вузька прозора стрічка, що використовується як прикраса', 'стрічка з візерунками', 'дошка з одного боку з великими металевими гаками, на які вішали одяг' : відсутність лексеми.

Четверте пасмо, початок якого знаходиться в межиріччі Гірського і Гнилого Тікичів, а далі західніше р. Синюхи, доповнює ізоглоса поширення лексеми шаро'вари 'широкі чоловічі штани зі штанинами внизу на резинці'.

Для східноpodільських говірок виразною є опозиція північ : південь, у репрезентації таких лексико-семантичних явищ (першими подаємо лексеми, характерні для північних говірок): п'л'ушка, до'ха, /дошка : /шубка, п'л'ушка 'жіноча плюшева куртка з ватною підкладкою'; /гун'а, /гун'ка : с'вита, ки'рейа 'довгий верхній одяг із домотканого грубого сукна'; жа'кет, са'чок : жа'кет, жа'кетка, /л'ітник 'жіночий піджак'; кап'ушон, /каптур : кап'ушон, /капа 'частина верхнього одягу для захисту голови в негоду'; /чохла, /чохло, чо'хол, ман'жет : ман'жет, ман'кет 'кінцева частина рукава сорочки'; хо'лоша, колош'ва : штани'на, ш'танка 'холоша, частина штанів, яка одягається на одну ногу'; /хустка де'с'атий /номер, дис'ати'рик, дис'ати'р'ічка, ди'с'атка : /хустка 'хустка розміром 100 на 100 см'; к'руживо, к'ружаво : к'ружало, ме'реживо, к'руживо 'сітчаста тканина з узорами, якою оздоблюють одяг, білизну'; семантика лексеми ш'л'іца: 'розріз внизу спідниці', 'складка внизу спідниці', 'вузька складка на одязі' : 'розріз внизу спідниці'.

Дихотомію східноpodільських говірок засвідчено і на фонематичному рівні, зокрема в реалізації фонем: |л'| : |л| у лексемі бл'уз'ка : бл'уз'ка (перші

північні елементи) ‘жіноча легка кофта’; |хв| : |ф| – *хвар’тух* : *фар’тух* ‘фартух’, *хва’та* : *фа’та* ‘весільне вбрання голови нареченої’; |о| : |а| *бос’тон* : *бас’тон* ‘тканина бостон’.

Зауважимо, що пасмо ізоглос, яке відокремлює північну групу говірок є нещільним, оскільки ізоглоси різних лексико-семантичних та фонетичних явищ мають різну конфігурацію, то високо піднімаючись на північ, то низько опускаючись на південь. Крайні північні ізоглоси можна умовно окреслити лінією Шарапанівка Крижопільського району – Кошаринці – Сумівка – Маньківка – Джулинка Бершадського району Вінницької області – Колодисте – Томашівка – Сушківка – Бабанка – Оксанине Уманського району Черкаської області – Журавка Новоархангельського району Кіровоградської області.

Правомірність поділу східноподільських говірок на північні і південні підтверджують карти АУМ (І), згідно з якими опозиція північ : південь є характерною для всього подільського говору в репрезентації таких явищ, як відсутність протези (кк. 140, 143), звук [н’] у лексемі *’сон’ашник* (к. 115), флексія *-ови* у дав. від. одн. іменників *о*-основи (*бат’кови*, *братови*) (к. 194), вживання частки *най* (к. 273), лексем *картопл’а*, *картопл’і* ‘картопля (*solanum tuberosum* L.)’ (к. 312), *мурахи* ‘мурашки (*formicidae*)’ (к. 326), *трубл’ат*^(’) ‘виють (про вовків)’ (к. 327), *веселиц’а* ‘райдуга’ (к. 343), вигуків, якими відганяють котів *а-кота* (к. 331), свиней *а-ц’у* (к. 338), вигуків, якими кличуть овець *на-бир* (к. 335), свиней *коц’-коц’* (к. 337). Згідно з АУМ (І), ізоглоси, які членують східноподільські говірки на північні і південні, найкомпактніше розміщені на проміжку Чечельник – Балта – Ананьїв. І. Матвіяс, виділяючи північноподільські говірки у складі подільського говору, вказує, що для них характерне нашарування волинських елементів. Демаркаційною лінією між північними східноподільськими і південними він називає умовну лінію Дунаївці – Шаргород – Вапнярка – Чечельник – Балта – Ананьїв [7, с. 70].

На таку ж особливість – нашарування переважно специфічних особливостей волинського та поліського діалектів – на північно-західні (північні східноподільські – Г. Б.) говірки у складі західночеркаських звертає

увагу Г. Мартинова і називає ряд маніфестантів, які формують північно-західну групу говірок правобережної Черкащини: *ʲias'ik* ‘подушечка, що використовується переважно як прикраса’ (к. 18), *ʲe^arata* ‘клейонка’ (к. 25), ‘пошивка наволочка, чохол із тканини на подушку’ (к. 19), *s'vitlo* ‘каганець, невеликий світильник, що складається з гнота і посудини’ (к. 40), *prac* ‘дерев’яний валок для вибивання білизни під час прання’ (к. 35) [6, с. 28].

Північно-західну групу говірок у говірках подільсько-середньонаддніпряньського суміжжя (північну для східноподільських – Г. Б.) виділяє Т. Тищенко, що засвідчують скартографовані нею ареали поширення таких лексико-семантичних явищ: *fa'sol'a* ‘грубозерниста квасоля’ (к. 52), *пустоц'v'it* ‘капуста, що не склалася в головку’ (к. 74), *п'ят'нац'атка* ‘складена у вигляді хреста для просушування купа з 15-ти снопів’ (к. 29), *ка'чан, ʲшушвал'ок* ‘недорозвинутий качан кукурудзи’ (к. 44); семантика лексем *v'iu's'anка* ‘поле з-під вівса’ (к. 111), *жит'н'анка* ‘поле з-під жита’ (к. 109), *гре^uчанка* ‘поле з-під гречки’ (к. 113), ізофони: перехід [y] > [a] в лексемі *бу'р'ак* → *ба'рак* ‘буряк’ (к. 81); вставний [и] як рефлекс [e] в ненаголошеному складі *йачи'м'ін* ‘ячмінь’ (к. 9), використання суфікса *-анк(а)* для творення лексем на позначення поля з-під вівса – *v'iu's'anка* (к. 111), ячменю – *йачи'м'інка* (к. 110), пшениці – *пши'ниш'н'анка* (к. 108), гороху – *го^vрохл'анка* (к. 112), гречки – *гре^uчанка* (к. 113) [9, с. 139]. Дослідниці одностайні в думці, що цей ареал не замикається, а, очевидно, продовжується на заході в говірках Вінницької області, що підтверджують наші спостереження.

Пасмо ізоглас, яке відокремлює південну групу говірок у східноподільських, утворене ізолексами *ʲшубка* ‘жіноча плюшева куртка з ватною підкладкою’, *жа'кетка* ‘жіночий піджак’, *ʲкана* ‘частина верхнього одягу для захисту голови в негоду’, *ш'л'іца* ‘розріз внизу спідниці’, *ʲгерик* ‘чоловічий жакет із грубої тканини’, ‘легкий жіночий короткий одяг типу жакета’, ‘жилетка’, ‘легка курточка з капюшоном’, ‘легка куртка’. Найщільніше ізогласи групуються на заході і на сході. Хвиле-, клино- і підковоподібні ізогласи наступають на територію південно-східних районів Вінницької

області, західних районів Кіровоградської, південних говірок Уманського району Черкаської області із території степового говору. Крайні південні ареали можна умовно окреслити лінією П'ятківка – Флорино – Берізки Бершадські Бершадського району Вінницької області – Долинівка Гайворонського району Кіровоградської області – Осітна – Синиця Христинівського району – Черповоди Уманського району Черкаської області – Грушка Ульянівського району – Одай – Липовеньке Голованівського району Кіровоградської області – Довга Пристань – Кримка Первомайського району Миколаївської області.

Виділену південну групу східноподільських говірок на основі ізоглосної репрезентації досліджуваного сегмента лексики одягу підтверджують дані АУМ (I). Наступ ізоглос із півдня засвідчують карти: *zɑ^hzul'a* – фонемна структура іменника *зозуля* (к. № 14), *s^h'v'ato* – відповідники *в'* після зубного перед рефlekсами *ε* (к. № 94); фонетичні особливості – відповідники *ф* перед [y], [a] *'фура* (к. № 98), *fa^hsol'a* (к. № 100), звук [н'] / [й] (*'сон'ашник*) (к. № 115); морфологічні особливості – крайні члени парадигми дієслів II дієвідміни з основою на [м] *'ломн'у* – *'ломн'ат'* (к. № 253); лексичні особливості – *сказ* 'огріх / пропуск в оранці' (к. № 308); *a-рйа* – 'вигук, яким відганяють овець' (к. № 336).

Згідно з Атласом побутової лексики правобережночеркаських говірок Г. Мартинової [6], на півдні Уманського району окреслюються ареали таких явищ: відсутність вторинного м'якшення [н] перед [і] < [о] – *три^hніг*, *три^hніжка*, *три^hніжки* (к. 64); наголос ім. наз. в. одн. *солом^h'аник*, *солом^h'аничок* 'виплетений із соломи кошик, у якому несуться кури, гуси' (к. 110), 'значної місткості посудина із соломи для зберігання намолоченого і очищеного зерна' (к. 113).

Атлас сільськогосподарської лексики подільсько-середньонаддніпрянського суміжжя Т. Тищенко засвідчує наявність південної групи говірок, сформованих ареалами поширення лексем *гайда^hрак* 'буйна коноплина' (к. 63), *г^hречнишче* 'гречана солома' (к. 24), *'зайазок* 'нерозвинутий

огірок' (к. 101), *бурак* 'цукровий буряк' (к. 82), *гоу'с'анка*, *в'іу'с'анка* 'поле з-під вівса' (к. 111), *с'т'іг* 'велика кладка снопів у дворі, на току' (к. 32), *с'подин':а* 'спеціальна підкладка під великими кладками снопів сіна' (к. 34), *гичка* 'листя молодого часнику' (к. 93), *на'с'іл'')ник* 'переспілий огірок' (к. 102), *фун'тоўка* 'цибуля, що росте однією головою' (к. 95) [9, к. 152].

Правомірність виділення південної групи говірок підтверджують інші лінгвогеографічні джерела. Зокрема подібну конфігурацію ізоглос виявлено в західній зоні говірок середньонадніпряньсько-степового порубіжжя на картах Атласу [10]. Це ізолінії таких лексичних-семантичних та фонетичних явищ: *мат'н'а* 'смуга тканини, яку вшивають у верхню передню частину штанів' (к. 38), семантична структура лексем *ла'тати* (к. 15), *'лати* (к. 20), *се'режки* 'жіночі прикраси для вух' (к. 131), *'капо(у)р*, *'каптур* (к. 120), афікс *-ти* в інфінітиві (кк. 13, 14, 80), *по'вивач* 'повивач, довгий вузький шматок тканини для сповивання немовляти' (к. 19), *ман'кети* 'вилogi рукавів, манжети' (к. 32), *спід'ниці'а самот'канкова* 'різновид спідниці за матеріалом виготовлення' (к. 48), *ш'л'арка* 'смушка тканини, зібрана в складки і пришита для оздоблення до сукні' (к. 55), *'кохта з 'л'адою* 'жіноча кофта на випуск' (к. 57), *д'і'журка* 'фуфайка, стьобана курточка на ваті' (к. 65), *'кана* 'відлога, частина верхнього одягу для захисту голови в негоду' (к. 72), *х'л'астик* 'хлястик, вузька смушка тканини, пришита чи пристебнута ззаду до талії верхнього одягу' (к. 74), *з'борки* 'складки у верхньому одязі від талії донизу' (к. 75), *пер'ча* 'рукавиця з відділенням для всіх пальців' (к. 77), семантична структура лексем *'волока* (к. 102), *мала'хай* 'шапка із сукна з козирком і навушниками' (к. 110), *торо'ки* 'суцільний ряд ниток, що звисають на краях хустини' (к. 118), *'низки* 'сукупність намистин, нанизаних на низку, низка' (к. 128), *об'ручка* 'обручка, металеве кільце, яке носять на пальці як символ шлюбу' (к. 132), *при'колки* 'защіпки для волосся' (к. 136), *защ'і'бати* 'застібати, скріплювати одяг за допомогою гудзиків' (к. 143), відсутність подовження у лексемі *п'лат'а* 'сукня, жіночий одяг, що становить єдине ціле і який одягають замість кофти і спідниці' (к. 141).

Частина карт і некартографований матеріал, представлений у авторському словнику, засвідчують, що обраний для дослідження ареал є майже однорідним або характеризується мозаїчністю у репрезентації таких явищ: ‘хустка великих розмірів’, ‘чоловіча хутряна шапка з вухами’, ‘вузька стрічка для оздоблення одягу’, ‘шматок тканини, який використовується в обряді хрещення’, ‘поплін, бавовняна тканина з рельєфно виділеними поперечними нитками’, ‘джинси, штани з джинсової тканини’, ‘діагональ, груба тканина з рубчиками по скісній лінії’, ‘пальто з дубленої шкіри’, ‘застібка з металу для манжетів чоловічої сорочки’, ‘шотландка, напівбавовняна тканина в клітинку’ та ін.

В оформленні східноподільського ареалу беруть участь острівні мікроареали. За їх величиною та типом ізоліній, що окреслюють ці територіальні утворення, виділено а) замкнуті мікроареали лексичних і семантичних явищ, поширених у кількох говірках; б) мікроареали, утворені ізолексами та ізосемами, які охоплюють кілька говірок досліджуваної території і мають спорадичний характер поширення на досліджуваній території; в) мікроареали лексичних і семантичних явищ, які відомі лише в одній говірці чи мають спорадичний характер поширення в окремих говірках; г) кілька замкнених мікроареалів одного лексико-семантичного явища.

Мікроареали першого типу утворюють номени *коро¹таш* ‘жіночий піджак’, *мало¹роска*, *со¹рочка гу¹цул¹с¹ка* ‘вишита сорочка’, *напе^uредник* ‘фартух без нагрудника’, *ка¹пула* ‘частина верхнього одягу для захисту голови в негоду’, *к¹іл¹це* ‘сережка’, *терик* ‘чоловічий жакет із грубої тканини’, ‘легкий короткий жіночий одяг типу жакета’, ‘легка курточка з капюшоном’, ‘легка куртка’.

Другий тип мікроареалів репрезентують лексеми *ки¹рейя*, *бурка* ‘довгий верхній одяг із домотканого грубого сукна’, *сучка* ‘жіноча плюшева куртка з ватною підкладкою’, *ватни(і)к*, *душег¹р¹ейка* ‘безрукавка, утеплена ватою’, *л¹ітник* ‘жіночий піджак’, *мат¹роска* ‘легкий жіночий одяг до пояса’, *у¹шиўка* ‘защита з вивороту невелика складочка на платті від грудей до пахви’, *чо¹хол* ‘кінцева частина рукава сорочки’, *припин¹да* ‘фартух без нагрудника’, *ворок*

‘частина верхнього одягу для захисту голови в негоду’, *пома/зейка* ‘бавовняна тканина’, *к’іс’ничка*, *’бинда* ‘стрічка для вплітання в косу’.

Третій тип мікроареалів утворюють лексеми *чуга/йіна*, *’бунда* ‘довгий верхній одяг із домотканого грубого сукна’, *ли/з’оха* ‘жіноча плюшева куртка з ватною підкладкою’, *кам’ізел’ка*, *каца/вейка* ‘безрукавка, утеплена ватою’, *жу/пан*, *(г)о’с’інка*, *’пол’ка* ‘жіночий піджак’, *’курточка*, *ко/зачка*, *коза/чок*, *пе”ре”броска* ‘легкий жіночий одяг до пояса’, *гу/цулка*, *со/рочка укра/йінс’ка* ‘вишита сорочка’, *оби/лаг*, *за/п’асник*, *ман/жетка*, *ман/жета*, *’чохло* ‘кінцева частина рукава сорочки’, *оп’и/начичка*, *попе”редниц’а*, *припин’душка* ‘фартух без нагрудника’, *ш’тан(’)ка*, *нога/виц’а*, *гол’іниц’а* ‘частина штанів, яка одягається на одну ногу’, *дис’ати/рик*, *ди/с’атка*, *дис’ати/р’ічка* ‘хустка розміром 100 на 100 см’, *ка/пуза*, *ву/ханка* ‘чоловіча хутряна шапка з вухами’, *’шапка-сто/йанка*, *коу/пак*, *’бирка*, *мала/хайка* ‘висока хутряна шапка з суконним верхом’, *бе/кеша*, *бого/родиц’а* ‘частина верхнього одягу для захисту голови в негоду’, *бума/зейка* ‘бавовняна тканина’, *’бухта* ‘підкладка на плечі одягу біля рукава у вигляді маленької подушечки’, *ф’рензгл’і* ‘суцільний ряд ниток, що вільно звисають по краях хустки, скатерки’, *’випл’іток*, *ст’р’ічка* ‘стрічка для вплітання в косу’, *за/вушниц’а* ‘сережка’, *’перстен’ ш/л’убний* ‘обручальний перстень без каменів’.

Четвертий тип мікроареалів репрезентує поширення лексем *па/паха* і *са/чок*. Номен *па/паха* ‘висока хутряна шапка з суконним верхом’ утворює п’ять замкнених мікроареалів, лексема *са/чок* на позначення семи ‘жіночий піджак’ утворює в досліджуваних говірках сім невеликих острівних ареалів, що може бути сигналом раніше суцільних ареалів побутування названих лексем.

Отже, східноподільські говірки зазнають нашарувань діалектних рис різних мовно-територіальних утворень: зі сходу на них «тиснуть» середньонаддніпрянські говірки, з півночі – накладаються південно-волинські ареали, з півдня – степові. Нашарування різнодіалектних рис, значна кількість острівних ареалів свідчать про інтенсивність діалектотворчих процесів на досліджуваній території. Накладання багатьох ареалів лексико-семантичних,

фонетичних явищ за даними АУМ, Атласу побутової лексики правобережної Черкащини, Атласу сільськогосподарської лексики подільсько-середньонадніпрянського суміжжя, Атласу лексики на позначення одягу, взуття та прикрас у говірках середньонадніпрянсько-степового порубіжжя, зведених карт центральноподільських говірок та результати картографування назв одягу і прикрас у східноподільських говірках підтверджують об'єктивність здійсненого членування досліджуваного мовного континууму за даними різних структурних мовних рівнів.

ДЖЕРЕЛА

АУМ I – Атлас української мови. В 3-х т. – Т. 1. Полісся, Наддніпрянщина і суміжні землі / Ред. кол: І. Г. Матвіяс (голова), Я. В. Закревська та ін. – К. : Наук. думка, 1984. – 498 с., карт.

Березовська Г. Г. Словник назв одягу та взуття у східноподільських говірках / Г. Г. Березовська. – Умань : Уманське комунальне видавничо-поліграфічне підприємство, 2010. – 348 с.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ганцов В. Діалектологічна класифікація українських говорів (з картою) / В. Ганцов. – К. : Друкарня Української Академії наук, 1923. – 67 с.
2. Гороф'янюк І. В. Структурна організація та ареалогія флорономенів центральноподільських говірок : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / І. В. Гороф'янюк. – К., 2010. – 20 с.
3. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови / Ф. Т. Жилко. – К. : Рад. школа, 1955. – 315 с.
4. Зілинський І. Карта українських говорів з поясненнями / І. Зілинський // Праці Українського Наукового Інституту. Серія Філологічна. – Варшава, 1933. – Кн. 3, т. XIV. – 20 с.

5. Краєвська Г. П. Народна виробнича термінологія центральних говірок Поділля : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Г. П. Краєвська. – К., 2010. – 24 с.
6. Мартинова Г. І. Лінгвістична географія правобережної Черкащини / Г. І. Мартинова. – Черкаси : Відлуння – Плюс, 2000. – 265 с.
7. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори / І. Г. Матвіяс. – К. : Наук. думка, 1990. – 164 с.
8. Тищенко Т. М. Ареальна стратифікація східноподільських говірок / Т. М. Тищенко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови : збірник наукових праць / відп. ред. М. Я. Плющ. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – Вип. 3, кн. 2. – С. 31–38.
9. Тищенко Т. М. Подільсько-середньонаддніпрянське суміжжя у світлі ізоглос : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / Тищенко Тетяна Миколаївна. – К., 2003. – 194 с.
10. Щербина Т. В. Ареалогія середньонаддніпрянсько-степового порубіжжя : монографія / Т. В. Щербина. – Черкаси : Видавець Андрощук П. С., 2009. – 348 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Березовська Ганна Григорівна – старший викладач кафедри української мови Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: проблеми семантики і структури діалектної лексики.